

**ЄВРОПА
БЕЗ БАР'ЄРІВ**

громадська організація

ІНТЕГРОВАНЕ УПРАВЛІННЯ КОРДОНАМИ

огляд медіа-простору

лютий 2024

Проект «Підтримка ЄС у зміцненні інтегрованого управління кордонами в Україні-
Стойкість (EU4IBM-Стойкість)» фінансується Європейським Союзом та впроваджується
Міжнародним центром розвитку міграційної політики (ICMPD).
<https://ibm.in.ua/>

Зміст

Рух осіб і товарів	2
Блокада.....	3
Переорієнтація вантажопотоків.....	5
Плани та пріоритети	6
Законопроект про транскордонну співпрацю.....	7
Інфраструктура	7
Міжнародна співпраця.....	8
єЧерга в Дії.....	9
Публікації.....	10

У лютому 2024 року західні кордони України (кордон з країнами ЄС та Молдовою в Чернівецькій області) перетнули 1,7 мільйона осіб, виїзд незначно (35 тисяч) переважав над вїздом.

Загальний **товарообіг** України за січень-лютий 2024 року склав 16,8 млрд доларів, що на 2% більше за аналогічний період минулого року.

Вантажообіг портів Великої Одеси в лютому склав 8 млн тонн, з яких 5,2 – продукція українських аграріїв. Це рекордні показники експорту не лише Українським коридором, а і за часів повномасштабного вторгнення. Україна постуво наближається до довоєнних показників експорту.

Основною подією лютого на кордоні **стало блокування пунктів пропуску** організаціями польських фермерів. Попри серію переговорів та рішення визнати пункти пропуску критичною інфраструктурою по обидва боки кордону, блокада тривала. Станом на кінець лютого в чергах з польського боку залишалися понад 2 тисячі вантажівок. Кількість виїздів вантажних авто з України за даними статистики сервісу “Електронна черга” впала на 60% - з 1400-1500 до близько 600 на добу.

У зв'язку з блокадами польських кордонів та загальною незадовільною роботою польського кордону **український вантажообіг почав переорієнтовуватися на інші ділянки кордону, зокрема з Молдовою та Румунією.**

Міністерство інфраструктури заявило про намір відкрити у 2024 році **кілька автомобільних пунктів пропуску на кордоні** з Польщею, Молдовою і Угорщиною, та про програму розвитку **залізничних прикордонних переходів** зі Словаччиною і Румунією.

Триває робота над новим функціоналом послуги еЧерга – можливості реєструватись в системі для перетину кордону водіями легкових автомобілів. У рамках цієї роботи Кабмін схвалив можливість інформаційного обміну між **системою еЧерга та порталом Дія**, тож бронювання місця в черзі для перетину кордону буде можливим як через додаток еЧерга, так і через додаток Дія.

Рух осіб і товарів

У лютому 2024 року західні кордони України (кордон з країнами ЄС та Молдовою в Чернівецькій області) перетнули 1,7 мільйона осіб¹, виїзд незначно (35 тисяч) переважав над вїздом.

1 <https://dpsu.gov.ua/>

Загальний товарообіг України за січень-лютий 2024 року склав 16,8 млрд доларів, що на 2% більше за аналогічний період минулого року. Імпорт (10 млрд доларів) продовжує суттєво переважати над експортом (6,8 млрд)². Країни, з яких найбільше імпортували товарів до України: Китай – \$2 млрд, Польща – \$1,1 млрд і Німеччина – \$769 млн. Експортували з України найбільше до Польщі – на \$649 млн, Іспанії – на \$624 млн, Китаю – на \$504 млн.

Вантажообіг портів Великої Одеси в лютому склав 8 млн тонн, з яких 5,2 – продукція українських аграріїв. Це рекордні показники експорту не лише Українським коридором, а і за часів повномасштабного вторгнення. Україна поступово наближається до довоєнних показників експорту, вважають в Міністерстві інфраструктури³.

У лютому 2024 року ДМСУ повідомила про щонайменше два випадки затримання великих партій контрабандних товарів – захованих в автомобілі 158 Apple iPhone 15 Pro Max⁴ вартістю приблизно 8 млн 200 тисяч гривень та 16 тон нового одягу задекларованого як second hand вартістю близько 20 млн грн⁵. Обидва випадки могли б підпадати під дію нової статті 201-3 Кримінального кодексу України, яка почне діяти з 1 липня 2024 року, і імплементація якої є однією з ключових вимог ЄС у сфері ІУК у контексті членства України.

Блокада

Основною подією лютого на кордоні стало блокування пунктів пропуску організаціями польських фермерів, яке почалося 9 лютого⁶. Блокада почалася з трьох пунктів пропуску - «Медика–Шегині», «Хребенне–Рава-Руська» та «Дорогуськ–Ягодин», однак з часом постійно розширювалася та охоплювала не лише вантажний транспорт. Загальний масштаб блокади знано перевищив попередню блокаду перевізниками, яка відбувалася у листопаді-грудні 2023 року.

Так, 12 лютого блокаду було поширено на ПП «Зосін–Устилуг» та «Долгобичув–Угринів»⁷, 13/16 лютого - “Корчова-Краківець”⁸⁹. З 20

2 <https://customs.gov.ua/en/news/novini-20/post/za-dva-misiatsi-2024-roku-tovaroobig-sklav-168-mlrd-1511>

3 <https://mtu.gov.ua/news/35362.html>

4 <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/u-dnishchi-i-dveriakh-avto-vodii-zakhovav-apple-iphone-na-ponad-8-milioniv-griven-1469>

5 <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/u-furi-z-sekond-khendom-mitniki-viiavili-15-tonn-novogo-odiagu-na-20-mln-griven-1460>

6 <https://dpsu.gov.ua/ua/news/uvaga-na-kordoni-z-polshcheyu-uskladneno-ruh-transportu/>

7 <https://dpsu.gov.ua/ua/news/polski-fermeri-rozpochali-akcii-protestu-shche-na-dvoh-punktah-propusku-ta-znovu-zablokuvali-shegini/>

8 <https://dpsu.gov.ua/ua/news/polski-fermeri-rozpochali-dii-z-blokuvannya-ruhu-bilya-punktu-propusku-korchova-krakivec/>

лютого кілька разів блокада поширювалася на легкові автомобілі та автобуси¹⁰.

Були зафіксовані також наміри блокування залізничного транспорту. Кілька разів вагони та фури з вантажами зернових культур були пошкоджені. Наприклад, 24 лютого було пошкоджено вантажні вагони з бобами¹¹, а вночі з 24 на 25 лютого на станції Котомеж була розсипана українська агропродукція з 8 напіввагонів, що прямувала транзитом до порту Гданськ¹², загальною масою 160 тонн.

Розсипання та нищення зерна мало сильний резонанс в українському суспільстві. Посол України в Польщі Василь Зварич назвав ці дії “варварством” і закликав польську владу знайти і покарати винних¹³. Польська влада, в свою чергу, оголосила кордони частиною критичної інфраструктури¹⁴, погрожувала повністю закрити кордон¹⁵, та звернулася до організаторів блокади з попередженням про критичні наслідки для польського сільськогосподарського експорту¹⁶.

Попри це все, рішучих дій щодо блокади вжито не було, і вона продовжувала тривати практично на всіх пунктах пропуску на польсько-українському кордоні.

Станом на кінець лютого в чергах з польського боку залишалися понад 2 тисячі вантажівок¹⁷. Кілька серій переговорів на урядовому рівні протягом місяця не допомогли вирішити питання. Кількість виїздів вантажних авто з України за даними статистики сервісу “Електронна черга” впала на 60% - з 1400-1500 до близько 600 на добу¹⁸. Подекуди трафік падав до практично нульових значень – наприклад, 11 лютого на ПП Ягодин-Дорогуськ до Польщі вїхали лише 5 вантажівок¹⁹.

Водночас дослідження статистики експорту та імпорту, проведене “Економічною правдою” у лютому, засвідчило, що ефект попередньої

9 <https://dpsu.gov.ua/ua/news/v-punkti-propusku-krakivec-uskladneno-ruh-vantazhnogo-transportu-cherez-blokuvannya-na-teritorii-polshchi/>

10 <https://dpsu.gov.ua/ua/news/polski-protestuvalniki-rozpochali-bilsh-zhorstko-blokuvati-ruh-na-kordoni-z-ukrainoyu/>

11 <https://mtu.gov.ua/news/35342.html>

12 <https://mtu.gov.ua/news/35344.html>

13 https://twitter.com/Vasyl_Zvarych/status/1761770384737591644

14 <https://inpoland.net.pl/novosti/poland/punkti-peretinu-kordonu-mizh-polshheyu-ta-ukra%D1%97noyu-stanut-obehktami-kritichno%D1%97infrastrukturi/>

15 <https://www.dw.com/uk/tusk-zaaviv-pro-mozlive-povne-zakritta-kordonu-z-ukrainou-dla-torgivli/a-68397543>

16 <https://www.epravda.com.ua/news/2024/02/20/710174/>

17 <https://mtu.gov.ua/news/35349.html>

18 <https://echerha.gov.ua/statistics>

19 <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/trivaie-blokuvannia-punktiv-propusku-na-kordoni-z-polshcheiu-1482>

блокади на обсяг імпорту та експорту був менш критичним, ніж можна було б очікувати²⁰.

Переорієнтація вантажопотоків

У зв'язку з блокадами польських кордонів та загальною незадовільною роботою польського кордону (протягом 2023 року навіть без блокади польська сторона майже ніколи не виконувала двосторонні Меморандуми щодо мінімального обсягу пропуску вантажівок. Так, на початку лютого, ще до початку нової блокади, ПП «Краківець – Корчова» та «Рава-Руська – Гребенне» працювали лише близько на 35% від домовлених показників²¹) український вантажообіг почав переорієнтовуватися на інші ділянки кордону, зокрема з Молдовою та Румунією.

Українське Дунайське Пароплавство (УДП) розробило три лінії для баржевих караванів, які можуть щомісячно забезпечити доставку 2,1 тис. TEU до Регенсбургу (Німеччина), або 5,9 тис. TEU до Констанци (Румунія). Третя лінія може доставляти вантажі до порту Галац у Румунії²².

Україна спільно з партнерами почали реалізацію ідеї “зеленого коридору” між пунктами пропуску «Рені (Україна) – Джурджулешти (Молдова) – Галац (Румунія)». Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України спільно із Державним агентством відновлення фіналізують роботи на автомобільному пункті пропуску «Рені» для запуску спільного митного та прикордонного контролю з Молдовою²³.

Також Молдова підписала Угоду з Європейським банком реконструкцій і розвитку щодо кредиту для початку техніко-економічного оцінювання будівництва нової автомагістралі Унгени-Кишинів-Одеса²⁴.

Раніше в січні повідомлялося про пришвидшене будівництво Румунією нової автомагістралі А7, яка має з'єднати Бухарест з українським кордоном та проходитиме за маршрутом: Бузеу, Фокшани, Бакеу, Роман, Пашкань та Сучава, з'єднуючись з українським автошляхом М19. Прогнозована протяжність шляху – 450 кілометрів. Завершити проект планують в останньому кварталі 2024 року. У будівництві беруть участь сотні одиниць техніки та близько 3 тисяч робітників²⁵.

20 <https://www.epravda.com.ua/weeklycharts/2024/02/14/709903/>

21 <https://mtu.gov.ua/news/35261.html>

22 <https://mtu.gov.ua/news/35328.html>

23 <https://mtu.gov.ua/news/35216.html>

24 <https://www.euractiv.com/section/politics/news/chisinau-inks-eib-deal-for-highway-to-link-eu-with-moldova-romania-ukraine/>

25 <https://ukrayina.pl/ukrayina/7,183471,30722686,1056-1091-1084-1091-1085-1110-1103-1073-1110-1083-1100-1096.html>

Плани та пріоритети

У лютому 2024 року відбулися кілька подій, на яких були презентовані стратегічні напрямки розвитку та плани діяльності **Державної митної служби України**.

Національну стратегію доходів, Антикорупційну програму, перспективу надання митниці статусу правоохоронного органу, криміналізацію контрабанди, пост-митний контроль обговорили на першому в 2024 році засіданні Громадської ради при Державній митній службі України²⁶.

Підвищення інституційної спроможності та оновлення кадрового складу Держмитслужби, автоматизацію митних процедур і оснащення підрозділів технічними засобами митного контролю, такими як ваги, скануючі системи та системи відеонагляду, а також впровадження автоматизованого обміну митною інформацією про товари з іншими країнами - ці теми обговорювали під час зустрічі керівників ДМСУ з представниками Делегації ЄС та Міжнародного валютного фонду.

Також під час зустрічі говорили про важливість ухвалення Антикорупційної програми Держмитслужби на 2023-2025 роки та необхідність доповнити її конкретними заходами, щоб мати можливість краще прогнозувати очікувані результати, і про важливість повноважень оперативно-розшукової діяльності і слідства для Держмитслужби²⁷.

Під час 23-го засідання Підкомітету з доброчесності 26-27 лютого у штаб-квартирі Всесвітньої митної організації (ВМО) в Брюсселі було презентовано плани антикорупційних заходів в ДМСУ. Зокрема, це:

- підвищення заробітної плати до ринкового рівня;
- запровадження особливих умов проходження митної служби – атестацію посадових осіб, перевірку на доброчесність, у тому числі на поліграфі, ротацію, формування кадрового резерву, систему мотивації та соціальних гарантій;
- використання посадовими особами натільних відеокамер при виконанні митних формальностей;
- розширення застосування обміну попередньою митною інформацією;

26 <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/dlia-pokrashchennia-biznes-klimatu-v-ukrayini-derzhmitsluzhba-aktivno-vzaiemodiie-z-gromadskistiu-1494>

27 <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/praktichni-kroki-realizatsiyi-antikoruptionsinoyi-programi-derzhmitsluzhba-obgovorila-z-mizhnarodnimi-partnerami-1493>

- задіяння можливостей оперативно-розшукової діяльності у боротьбі з корупцією²⁸

Міністерство фінансів України схвалило Довгостроковий національний стратегічний план цифрового розвитку, цифрової трансформації та цифровізації Держмитслужби. План розроблений у контексті підготовки України до вступу до ЄС та виконання Додатку XV до Угоди про асоціацію, яким встановлено чіткий перелік заходів, що їх Україна має виконати задля гармонізації митних процесів з європейськими стандартами.

За основу взято Багаторічний стратегічний план електронної митниці ЄС (Multi-annual strategic plan for electronic customs, MASP-C). Національний план має стати керівним документом з питань впровадження та розвитку митних інформаційних систем у наступні роки²⁹.

Законопроект про транскордонну співпрацю

В Україні триває активне обговорення³⁰ законопроекту №9450 “Про міжнародне територіальне співробітництво України”, який має розмежувати поняття міжтериторіального, транскордонного та транснаціонального співробітництва, суб’єктів та учасників цих процесів тощо. Зокрема, цей законопроект може надати можливість брати участь у програмах транскордонної співпраці, таких як Interreg, не тільки прикордонним регіонам. Також він повинен усунути неузгодженість цілей та пріоритетів державної та регіональних стратегій регіонального розвитку з державною та регіональними програмами розвитку транскордонного співробітництва³¹.

Інфраструктура

Уряд України схвалив схвалено відкриття нового пункту пропуску для пасажирського транспорту з Угорщиною – «Велика Паладь – Надьгодош» та запуск порожніх вантажівок через пункт пропуску «Лужанка – Берегшурань».

«Велика Паладь» після запуску працюватиме для легкових автомобілів. Ключова мета запуску цього пункту пропуску – зменшення навантаження на інші пункти пропуску, які перетинає транспорт з вантажем.

28 <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/pitannia-dobrochesnosti-na-poriadku-dennomu-profilnogo-pidkomitetu-vmo-derzhmitsluzhba-predstavila-initsiativi-u-sferi-antikoruptionsiinoi-politiki-1501>

29 <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/minfin-skhvaliv-dovgostrokovii-natsionalnii-strategichnii-plan-tsifrovogo-rozvitku-tsifrovoyi-transformatsiyi-ta-tsifrovizatsiyi-derzhmitsluzhbi-1490>

30 <https://decentralization.ua/news/17753>

31 <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42219>

Пункт пропуску «Лужанка» наразі працює тільки для легкових автомобілів. Завдяки змінам до Угоди його згодом зможуть перетинати і порожні вантажівки вагою понад 7,5 тон. Наразі з Угорщиною працює 5 пунктів пропуску, з них для вантажівок лише один – «Чоп – Захонь», на який припадає близько 10% вантажопотоку з України³².

Міністерство інфраструктури заявило про намір відкрити у 2024 році **кілька автомобільних пунктів пропуску на кордоні** з Польщею, Молдовою і Угорщиною, та про програму розвитку **залізничних прикордонних переходів** зі Словаччиною і Румунією³³.

Дві перші модульні будівлі встановлено на міжнародному автомобільному пункті пропуску «Ягодин-Дорогуськ» за підтримки проекту USAID "Економічна підтримка України".

Всього має бути встановлено 33 будівлі, які підвищать операційну спроможність чотирьох ключових пунктів перетину кордону на західному кордоні України: «Ягодин-Дорогуськ», «Порубне – Сірет», «Лужанка – Берегшурань», «Ужгород – Вишне Немецьке».

Частина цих модульних будівель буде використовуватися для роботи співробітників Державної митної та Державної прикордонної служб³⁴.

Міжнародна співпраця

Команда Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України провела засідання Змішаної комісії з перевезень з Міністерством транспорту та інфраструктури Туреччини, на якому було ухвалено рішення про продовження двосторонньої лібералізації вантажних перевезень³⁵.

Традиційно активні міжнародні контакти мали в лютому представники Державної прикордонної служби України. Протягом місяця відбулися зустрічі керівництва ДПСУ з представниками посольств США, Канади³⁶, Туреччини³⁷ та Франції³⁸.

32 <https://mtu.gov.ua/news/35337.html>

33 <https://mtu.gov.ua/news/35345.html>

34 <https://mtu.gov.ua/news/35208.html>

35 <https://mtu.gov.ua/news/35361.html>

36 <https://dpsu.gov.ua/ua/news/%20video%20-bezpeka-ukrainskogo-kordonu-nevidmniy-element-svitovoi-bezpeki/>

37 <https://dpsu.gov.ua/ua/news/sergiy-deyneko-proviv-robochu-zustrich-z-nadzvichaynim-i-povnovazhnim-poslom-tureckoi-respubliki-v-ukraini/>

38 <https://dpsu.gov.ua/ua/news/novi-francuzki-iniciativi-ta-spilni-prokti-prikordonnoi-bezpeki/>

Українські та словацькі прикордонники у лютому пройшли курс навчання з організації служби у складі спільних патрулів. Заняття організували таким чином, аби прикордонники обох держав мали можливість ознайомитися із законодавством суміжної сторони та обмінятися існуючими практиками і досвідом. Зокрема, прикордонники України поглибили знання щодо окремих питань Шенгенського законодавства та повноважень співробітників Прикордонної поліції Словаччини при затриманні правопорушників, використанні зброї та спецзасобів тощо.

Спільні патрулювання раніше проводилися по території обох країн. З початком повномасштабного вторгнення росії ця практика була призупинена і наразі патрулювання здійснюються лише на території Словаччини³⁹.

Також у лютому було підписано План розвитку співробітництва між Державною прикордонною службою України та Прикордонною поліцією Республіки Молдова на 2024-2025 роки⁴⁰ і проведено установчу зустріч ДПСУ із представниками Frontex, основним змістом якої стало підписання Угоди щодо статусу представників Frontex в Україні та дислокації Постійного Корпусу Frontex на українському кордоні з країнами ЄС⁴¹.

еЧерга в Дії

Триває робота над новим функціоналом послуги еЧерга – можливості реєструватись в системі для перетину кордону водіяма легкових автомобілів. У рамках цієї роботи Кабмін схвалив можливість інформаційного обміну між системою еЧерга та порталом Дія.

Відповідні зміни до Постанови №1349 було схвалено на засіданні уряду 27 лютого.

Затверджені зміни передбачають, що бронювання місця в черзі для перетину кордону буде можливим як через додаток еЧерга, так і через додаток Дія⁴². Наразі перетин кордону з записом в електронній черзі можливий тільки для вантажних автомобілів і автобусів.

39 <https://dpsu.gov.ua/ua/news/prikordonniki-ukraini-ta-slovachchini-proveli-trening-z-organizacii-spilnogo-patrulyuvannya-kordonu/>

40 <https://dpsu.gov.ua/ua/news/ukraina-ta-moldova-pidpisali-plan-spivrobotnictva-mizh-prikordonnimi-vidomstvami-oboh-derzhav/>

41 <https://dpsu.gov.ua/ua/news/integraciya-z-turbotoyu-pro-zavtra/>

42 <https://mtu.gov.ua/news/35348.html>

Публікації

У лютому було опубліковано дві аналітичні записки “Європи без бар’єрів” щодо реалізації принципів інтегрованого управління кордонами в Україні.

Аналітична записка *Інтегроване управління кордонами: політичні та інституційні прогалини в реагуванні на надзвичайні ситуації (в контексті блокади польсько-українського кордону у листопаді-грудні 2023 року)*, охоплюючи період до 1 січня 2024 року, детально розглядає перебіг блокади, передумови цієї ситуації, а також зусилля різних сторін щодо її вирішення. Мета записки – систематизувати досвід взаємодії стейкхолдерів ІУК та виявити ключові прогалини у комунікації, координації та стратегічному плануванні, які перешкоджали ефективному реагуванню на кризу⁴³.

Метою аналітичної записки *Координаційний центр ІУК в Україні: чому потрібен і яким буде* є з’ясувати теоретичні засади концепції національного координаційного центру (НКЦ) у сфері інтегрованого управління кордонами (чому потрібен), його функціонал (яким він має бути) та перспективи створення НКЦ ІУК в Україні⁴⁴.

Очікувано ключовою для медіа темою лютого стала блокада польського кордону. Серед помітних матеріалів на цю тему – стаття⁴⁵ президента Фондації Стефана Баторія Едвіна Бендика з закликом стримувати емоції та інтерв’ю з торговим представником України Тарасом Качкою⁴⁶.

43 <https://europewb.org.ua/integrovane-upravlinnya-kordonamy-politychni-ta-instytutsijni-progalyny-v-reaguvanni-na-nadzvychnajni-sytuatsiyi-v-konteksti-blokady-polsko-ukrayinskogo-kordonu-u-lystopadi-grudni-2023-roku/>

44 <https://europewb.org.ua/analitychna-zapyska-koordynatsijnij-tsentri-iuk-v-ukrayini-chomu-potriben-i-yakym-bude/>

45 <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/02/21/7180117/>

46 <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/02/9/7179261/>